

Serial No.

E-DTN-M-JMD-4

DOGRI

(Compulsory)

Time Allowed : Three Hours

Maximum Marks : 300

INSTRUCTIONS

Candidates should attempt ALL questions. The number of marks carried by each question is indicated at the end of the question.

Answers must be written in Dogri (Devanagari Script) unless otherwise directed.

Prescribed word limit must be followed for Q. No. 3.

The precis must be attempted only on the special precis sheets provided separately.

These precis sheets are to be securely attached to the answer book.

Important : Whenever a Question is being attempted, all its parts/sub-parts must be attempted contiguously.

This means that before moving on to the next Question to be attempted, candidates must finish attempting all parts/sub-parts of the previous Question attempted. This is to be strictly followed.

Pages left blank in the answer-book are to be clearly struck out in ink. Any answers that follow pages left blank may not be given credit.

1. हेठ दिते दे विशें च कुसै इक विशे पर लगभग **300** शब्दे च
इक निबंध लिखो :—

100

- (i) भारत : बपारिक विकास दा इक उब्भरदा खेतर।
- (ii) साढे म्हानगगर जनानियें लेर्ई किन्ने सुरखित न ?
- (iii) जंगली जीवें दा बचाऊ ते इंतेजामिया।
- (iv) भारत च करोबारी शिक्षा।
- (v) फिल्मे दा भरमाऊ संसार।

2. हेठ दिते दे गद्यांश गी ध्याना कन्नै पढो ते गद्यांश दे खीरा
च पुच्छे दे सोआलें दे स्पष्ट, स्वेच्छा ते संक्षिप्त भाशा च उत्तर
लिखो :—

$6 \times 10 = 60$

पाठके दी मती सारी संख्या जां ते वक्ती शुगल आस्तै पढ़दी
ऐ जां पही उस स्कून आस्तै जेहडा कताब उ'नेंगी दिंदी ऐ। दुए
लफजें च ओह् अमूमन टैम-पास आस्तै कताबां पढ़दे न। यमे
द्वारे जियां के गलाया जंदा ऐ, इक अनमुल्ला खजाना ऐ। इस
अनमुल्ले खजाने गी पाठक लोक ऐमें गै गोआई छोड़दे न।
बे-जकीना जेहा लगदा ऐ जे समां पाठके उपर भार जनेहा लदोए
दा होंदा ऐ। ते पही तपाशी लैदे न जे समें दे उस बादधू भारै
थमां छुटकारा, जिसदी उ'नेंगी लोड़ ऐ, कताबां गै दोआई सकदियां
न। इन्ना ते साफ ऐ जे ओह कुसै दुए मकसद आस्तै नेई पढ़ी
सकदे। जेकर ओह इयां करन तां उस पढ़ने कन्नै उ'नेंगी किश
अपने आस्तै थोई सकदा ऐ, पर ऐसे कोई संकेत नेई हैन जे
पढ़ने दा कोई होर मकसद बी होऐ। पढ़ने कन्नै उंदे पर किश
असर जरूर पैंदे होडन। पर, उ'नें असरें दे बारे च ओह् अन्जान
होंदे न। असर फायदेमंद होई सकदे न, निर्णय जोग होई सकदे

ਨ—ਏਹ ਨਚੋਡ ਅਸ ਨੇਈ ਕਿਉਂਦੀ ਸਕਦੇ। ਇਸਦਾ ਸਬੂਤ ਇਧੈ ਏ ਜੇ ਪਢਨੇ ਕਰੀ ਓਹ ਅਪਨੇ ਸਾਥੋਂ ਕੋਈ ਐਸੀ ਚੀਜ ਨੇਈ ਲੇਈ ਜਦੇ ਜੇ ਸਗਰਾ ਦਾ ਆਕਖੀ ਸਕਨ ਜੇ ਤਾਂਨੇ ਫਲਾਨੀ ਚੀਜ਼ ਪਢੀ ਦੀ ਏ।

- (i) ਲੋਕੋਂ ਵਾਰਾ ਕਤਾਬਾਂ ਪਢਨੇ ਦੇ ਕਾਰਣੋਂ ਬਾਰੈ ਲੇਖਕ ਕੇਹ ਗਲਾਂਦਾ ਏ ? ਅਕਸਰ ਲੋਕ ਕੀਤ ਕਤਾਬਾਂ ਪਢਦੇ ਨ ?
- (ii) ਲੇਖਕ ਗੀ ਕੀਤ ਲਗਦਾ ਏ ਜੇ ਪਾਠਕ ਅਪਨੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਗੀ ਨੇਈ ਸਮਝਦੇ ?
- (iii) ਇਸ ਗਲਤਾ ਦਾ ਕੇਹ ਸਂਕੇਤ ਏ ਜੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸਦ-ਉਪਯੋਗ ਨੇਈ ਹੋਏ ਆ ?
- (iv) ਲੇਖਕ ਦੀ ਕੇਹ ਮਨਸ਼ਾ ਹੋਂਦੀ ਏ ਜੇ ਪਾਠਕ ਲੋਕ ਕਤਾਬ ਪਢੀ ਲੈਨੇ ਦੇ ਬਾਦ ਕੇਹ ਕਰਨ ?
- (v) ਬੇ-ਧਾਨੀ ਨੈ ਪਢਨੇ ਆਹਲੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਲੇਖਕ ਦਾ ਖੌਹਰਾ ਨਜ਼਼ਰੀਆ ਕੀਤ ਏ ?
- (vi) ਲੇਖਕ ਕਿਸ ਚਾਲਲੀ ਦੇ ਪਾਠਕ ਚਾਂਹਦਾ ਏ ?

3. ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਪੈਹਰੇ ਦਾ ਸਾਰ ਲਗਭਗ ਇਕ ਤੇਹਾਈ ਸ਼ਬਦੋਂ ਚ ਲਿਖੋ। ਦਿੱਤੀ ਗੇਦੀ ਸ਼ਬਦ-ਸੀਮਾ ਦੇ ਮਤਾਬਕ ਸਾਰ ਨੇਈ ਹੋਨੇ ਪਰ ਤਉ ਅਨੁਪਾਤ ਕਨੈ ਨਮਿਕਰ ਕਟਾਈ ਲੈਂਦੇ ਜਾਂਦਨ ਸਾਰ ਗੀ ਨਿਧਾਰਿਤ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਪਰ ਲਿਖਿਤੈ ਤੈ ਤਾਂਨੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਗੀ ਖਾਰੀ ਚਾਲਲੀ ਉਤਾਰ-ਪੁਸ਼ਟਕ ਕਨੈ ਬਾਨੀ ਲੈਤਾ ਜਾ :—

60

ਪਾਨੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਜਮੀਨੀ ਖੇਤਰ ਦੇ 70% ਹਿੱਸੇ ਚ ਖਾਸੀ ਮਾਤਰਾ ਚ ਮਿਲਨੇ ਆਹਲਾ ਪਦਾਰਥ ਏ। ਸਮੂਲ੍ਯੇ ਗਲੋਬੀ ਪਾਨੀ ਦੀ ਮਜ਼ੂਦਗੀ 1.386 ਬਿਲਿਯਨ ਜਲਮਾਪਕ ਅੰਕ ਏ। ਜਿਸ ਚ 97% ਖਾਰਾ ਪਾਨੀ ਏ ਤੇ ਮਨੁਕਖੀ ਬਰਤੂਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨੇਈ ਏ। ਬਾਕੀ 3% ਪਾਨੀ ਤੈ ਤਾਜਾ ਤੇ ਪੀਨੇ ਜੋਗ ਏ। ਪਰ ਤਾਂ ਚਾ ਬੀ 68.5% ਪਾਨੀ ਗਲੇਡਿਅਰਾਂ ਦੇ ਬਫਾਨੂ ਟਿੱਬੇਂ ਤੇ ਅਨਧੁਲੂ ਬਫ਼ ਚ ਏ, ਜੇਹਡਾ ਮਨੁਕਖੀ ਬਰਤੂਨ

आस्तै उपलब्ध नेई ऐ। लगभग 30% जमीनी पानी ऐ, जिसदा 0.9% नदियें, झरनें ते झीलें च ऐ। अस ज्यादातर 70 जल मापक अंक ताजे पानी उपर हर रोज निर्भर करने आ। जेहङ्गा नदियें, झरनें ते झीलें दे स्रोतें थमां असेंगी मिलदा ऐ ते 70 जल मापक हर रोज जमीनी ऐ नीच्चे जल-भंडारां तों मिलदा ऐ। एहु लोड सदियें थमां मुसल्सल पूरी होआ करदी ऐ। पर पिछले किश दहाकें थमां, खास करियै घरेलू लोडें, राही-बाही ते औद्योगिक गतिविधियें दे कारण पानी दी मंग तेजी कन्नै बधा करदी ऐ। 1940 च जिसलै दुनियां दी अबादी 2 बिलियन ही, हर ब'रे पानी दी आमद प्रति व्यक्ति 1000 जल मापक अंकें तगर सीमित ही। 2000 तगर अबादी 6 बिलियन दा आंकडा पार करी गेदी ही ते प्रति व्यक्ति प्रति ब'रा खपत 6000 जल मापक अंक बधी गेई। जिसकरी जल प्राप्ति दे संसाधनें उपर बाद्धू दबाड पौन लगा, खास करियै घनी अबादी आहले लाके ते उ'नें थाहरे पर जित्थै पानी दी मात्रा घट्ट ही। राही-बाही 70%, औद्योगिक लाळे 22%, घरेलू सेतर 8% पानी बरतने दा आंकडा दर्ज करदे न। साफ पानी दुनियां दी अबादी बधने ते पीने जोग पानी दी मंग बधने करी मुश्कल कन्नै मिली पाने आहला संसाधन बनदा जा करदा ऐ। हर ब'रै मजूदा पानी दा अद्धा हिस्सा बरतून च आवा करदा ऐ। एहु 2050 तगर अबादी ते मंग बधने कारण 74% तगर बधी सकदा ऐ। जेकर हर थाहरा पर लोक आम अमरीकिये आंगर पानी खर्च करन लगी पे, जेहङ्गे के पानी दे मामले च सभनें शा मते खर्चालू लोक न, तों बरतून 90% तगर बधी सकदी ऐ।

ताजे पानी दा उल्लेखने-जोग पक्ख एहु ऐ जे उसदी मजूदगी सारी दुनियां च यकसां बंडोई दी नेई ऐ। केई पानी दे मामले च सगोसार देश न ते केई पानी दे मामले च गरीब देश। हर ब'रै प्रति व्यक्ति मजूदगी ग्रीनलैंड च जेकर जल मापक अनुसार

10,767 ਮਿਲਿਅਨ ਐ ਤਾਂ ਕੁਵੈਤ ਚ ਓਹ ਛੜਾ 10 ਜਲ ਮਾਪਕ ਅੰਕ ਐ। ਭਾਰਤ ਚ 1951 ਚ ਪ੍ਰਤਿਵਿਕਿਤ ਪਾਨੀ ਦੀ ਮਜ਼ੂਦਗੀ 5177 ਜਲ ਮਾਪਕ ਅੰਕ ਹੈ, ਓਹ 2001 ਚ ਘਟਿਯੈ 1820 ਜਲ ਮਾਪਕ ਅੰਕ ਰੇਹੀ ਗੇਈ। 2001 ਚ ਤੇ ਭਾਰਤ ਗਰੀਬ ਮੁਲਖੋਂ ਦੀ ਜੁੱਡਲੀ ਚ ਧਿਕਕੀ ਦਿੱਤਾ ਗੇਆ। 2025 ਤਗਰ ਤੇ ਪ੍ਰਤਿ ਬ'ਰੇ ਦੀ ਖਪਤ 1340 ਜਲ ਮਾਪਕ ਅੰਕੋਂ ਤਗਰ ਸੁਂਗਡੀ ਜਾਗ।

ਦੁਨੀਆਂ ਦਿਯਾਂ ਕੇਈ ਬਡਿਆਂ ਤੇ ਉਂਦਿਆਂ ਸਹਾਇਕ ਨਦਿਆਂ ਇਕ ਥਾ ਮਤੇ ਮੁਲਖੋਂ ਚਾ ਲਾਂਘਦਿਆਂ-ਬਗਦਿਆਂ ਨ। ਜਿਥਾਂ ਗੱਗਾ ਤੇ ਉਸਦਿਆਂ ਸਹਾਇਕ ਨਦਿਆਂ ਨੇ ਪਾਲ ਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਚਾ ਬਗਦਿਆਂ ਨ, ਤੇ ਸਿੰਧ ਤੇ ਉਸਦਿਆਂ ਸਹਾਇਕ ਨਦਿਆਂ ਤੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸ਼ਤਾਨ ਚਾ ਬਗਦਿਆਂ ਨ। ਦੇਨ੍ਯੂਬ ਜਿਥੈ ਜਰਮਨੀ ਚ ਨਿਕਲਦੀ ਐ ਆਸਟ੍ਰੀਆ, ਸਲੋਵਾਕਿਆ, ਹਾਂਗਰੀ ਕ੍ਰੋਸ਼ਿਆ, ਸਾਬਿਆ, ਰੋਮਾਨਿਆ, ਬੁਲਗਾਰਿਆ, ਮਾਲਦੇਵਿਆ, ਯੁਕ੍ਰੇਨ ਚਾ ਲਾਂਘਦੀ ਐ। ਜਾਮਬੇਬੀ, ਜਾਮਬਿਆ, ਅੰਗੋਲਾ, ਨਾਮੇਬਿਆ, ਬੋਸ਼ਵਾਨਾ, ਜਿਗਬਾਵੇ ਤੇ ਮੋਯਾਮਿਕ ਥਮਾਂ ਲਾਂਘਦੀ ਐ। ਮਿੱਚ ਦੀ ਜੀਵਨਧਾਰਾ ਨੀਲ ਦੇ ਉਦਗਮ ਅਟਠੋਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਚ ਨ। ਸੂਡਾਨ, ਇਥੋਪਿਆ, ਕੇਨਿਆ, ਰਵਾਂਡਾ, ਬ੍ਰਾਨਾਦੀ, ਯੁਗਾਣਡਾ, ਤਾਜ਼ਾਨਿਆ, ਜਾਧਰੇ। ਜਿਸਲੈ ਕੋਈ ਇਕ ਨਦੀ ਇਕ ਥਾ ਮਤੇ ਮੁਲਖੋਂ ਚਾ ਲਾਂਘਦੀ ਐ ਤਾਂ ਕੇਈ ਖਤੌਲੇ ਜਮਦੇ ਨ। ਏਸੇ ਖਤੌਲੇ ਈਸਾ ਥਾ 3000 ਬ'ਰੇ ਥਮਾਂ ਪੈਹਲੇ ਮਧਾ ਏਥਿਆ, ਮਧਾ ਧੋਰਪ, ਦਕਖਨਤੇ ਮਧਧੂਰ ਲਾਕੇ ਚ ਉਜ਼ਜਦੇ ਰੇਹ ਨ।

ਰਾਹੀਂ-ਬਾਹੀ, ਸਨਨਤ ਤੇ ਘਰੇਲੂ ਬਰਤੂਨ ਆਸਤੈ ਪਾਨੀ ਦੀ ਮਾਂਗ ਬਧਦੀ ਗੈ ਜਾ ਕਰਦੀ ਐ। ਉਸ ਕਨੈ ਸਰਬਧਤ ਮਸਲੇ ਬੀ ਮਾਂਦੀ ਦਸ਼ਾ ਗੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਨ ਤੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਪਂਗੇ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰੀ ਲੈਂਦੇ ਨ।

ਇਕ ਗੈ ਮੁਲਖੈ ਚ ਬਗਨੇ ਆਹਲਿਯੇਂ ਨਦਿਯੇਂ ਦੇ ਪਾਨੀ ਚ ਹਿੱਸਾ ਬੰਡਾਨਾ ਬੀ ਮਕਾਮੀ ਤੇ ਖੇਤਰੀ ਸਤਰ ਉਪਰ ਨਾਜੁਕ ਮਾਮਲਾ ਐ। ਗੈਤਮ ਬੁਢ਼ (563—483 ਈਸਾ ਪੂਰਵ) ਗੀ ਸ਼ਾਕਧ ਤੇ ਕੋਟਿਆਏਂ ਬਝਕਹਾਰ ਰੋਹਿਣੀ ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਨੀ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਆਸਤੈ ਦੱਖਲ ਦੇਨਾ ਪੇਆ ਹਾ।

4. ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਗਦਾਂਸ਼ ਦਾ ਡੋਗਰੀ ਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰੋ :— 20

I remember my father starting his day at 4 a.m. by reading the namaz before dawn. After the namaz, he used to walk down to a small coconut grove we owned, about 4 miles from our home. He would return, with about a dozen coconuts tied together thrown over his shoulder, and only then would he have his breakfast. This remained his routine even when he was in his late sixties.

I have throughout my life tried to emulate my father in my own world of science and technology. I have endeavoured to understand the fundamental truths revealed to me by my father, and feel convinced that there exists a divine power that can lift one up from confusion, misery, melancholy and failure, and guide one to one's true place. And once an individual severs his emotional and physical bondage, he is on the road to freedom, happiness and peace of mind.

5. ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਗਦਾਂਸ਼ ਦਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰੋ :— 20

ਹਸਪਤਾਲੋਂ ਦਾ ਉਦਧ ਸਤੇ ਪਰਾਨੇ ਸਮੇਂ ਚ ਹੋਆ ਹੋਨਾ ਤੇ ਈਸਾਈ ਕਾਲ-ਗਿਨਤਰੀ ਥਮਾਂ ਬਡੀ ਪੈਹਲੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਚ ਏਹ ਮਨੁਨੇਅਂ ਜਂਦਾ ਏ ਜੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਸੁੰਢ ਧੂਨਾਨ, ਮਿਸ਼ ਤੇ ਭਾਰਤ ਚ ਹੋਆ। ਦੁਨਿਆਂ ਦੇ ਸਤੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਚ ਹੂਨ ਸਭਨੋਂ ਰੋਗੇਂ ਵੀ ਕਾਰੀ ਆਹਲੇ ਹਸਪਤਾਲ

है न, जित्थे हर किस्मै दे रोगें पर ध्यान दिता जंदा ऐ ते उत्थै
 हर चाल्ली दी सखलाई ते शोध दे साधन मजूद न। हून ते
 लौहकियां-बड़ियां केई चेचियां संस्थां न, जेहड़ियां खास चाल्ली
 दियें बमारियें दे स्वेई लाज करदियां न। किश इक ने ते बच्चें
 ते जनानियें दे मामलें च अपने आपै गी समर्पित करी दित्ते दा
 ऐ। बर्टनिया ते संयुक्त राज्य अमरीका च ते हस्पतालें गी बमारी
 दे लाज आस्तै राज्य जां नगर मुनस्पैलटी मदाद दिंदी ऐ। इस
 तरीके ने नां सिर्फ कम्मै दियें अड़चने गी दूर कीता गेआ ऐ ते
 अर्थ सरबंधी औखें गी बी घटाया ऐ, बल्के पूरे समुदाए गी बी
 नांह नक्क दी तकलीफ सैहने थमां बी बचाया ऐ ते ऊर्जा दे
 फायदें दा बी सदुउपयोग मुम्कन कीता ऐ। कन्नै गै, इस चाल्ली
 दे इक बे-जान, मशीनी रोज-बरोजी ते कारज-कुशलता दे घटदे
 स्तर थमां बी खलासी करोआई जाई सकदी ऐ, जेहड़ी ऊर्जा
 सरबंधी अलोचना ते फजूलखर्ची पर लगाम नेई लाने कारण
 बधदी जा करदी ऐ।

6. हेठ दिते दे सोआलें दे उत्तर दिते गेदे निर्देशें मताबक देओ :—

- (i) इ'नें खोआनें दी व्याख्या करो :— 10
 (क) खानें गी चतर भुज, कम्मै गी जगननाथ।
 (ख) अपनियां फिरन कोआरियां, बगानियां धर्म-धियां।
 (ग) मां मोई सनौनै बगैर, धीइ दा नांड थिंदी।
 (घ) पढ़ी पट्टी, गली त्रट्टी हल्ल बाह्गे टुगड़ा खाहगे।

(ii) ਇਨ੍ਹੋਂ ਦੀਆਂ ਵਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰੋ :— 10

- (ਕ) ਕਾਠ ਮਾਰਨਾ
- (ਖ) ਤਾਰੇ ਤ੍ਰੋਡਨਾ
- (ਗ) ਰਾਗ ਅਲਾਪਨਾ
- (ਘ) ਲੜਾਂ ਖਿਚਚਨਾ।

(iii) ਖਾਲ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਜੋੜੋਂ ਗੀ ਇਸ ਚਾਲਤੀ ਵਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਰਤੋਂ ਜੇ ਉਦੇ ਮੜਾਟੇ ਦਾ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਈ ਜਾਵੇ :— 10

- (ਕ) ਗਲ — ਗਲ
- (ਖ) ਗਲੀ — ਗਲੀ
- (ਗ) ਚਾਹ — ਚਾਡ
- (ਘ) ਬਾਹਰ — ਭਾਰ।

(iv) ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਆਸਤੈ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਬਰਤੋਂ :— 10

- (ਕ) ਜੇਹਡਾ ਕੋਈ ਕਮਮ ਨੇਈ ਕਰੈ।
- (ਖ) ਸਭੈ ਕਿਸਾ ਜਾਨਨੇ ਆਹਲਾ।
- (ਗ) ਕਡਮਾਈ ਕਰੋਆਨੇ ਆਹਲਾ।
- (ਘ) ਚੁਣੌਂ ਦੈਰੋਂ ਆਹਲਾ ਜਾਨਵਰ।